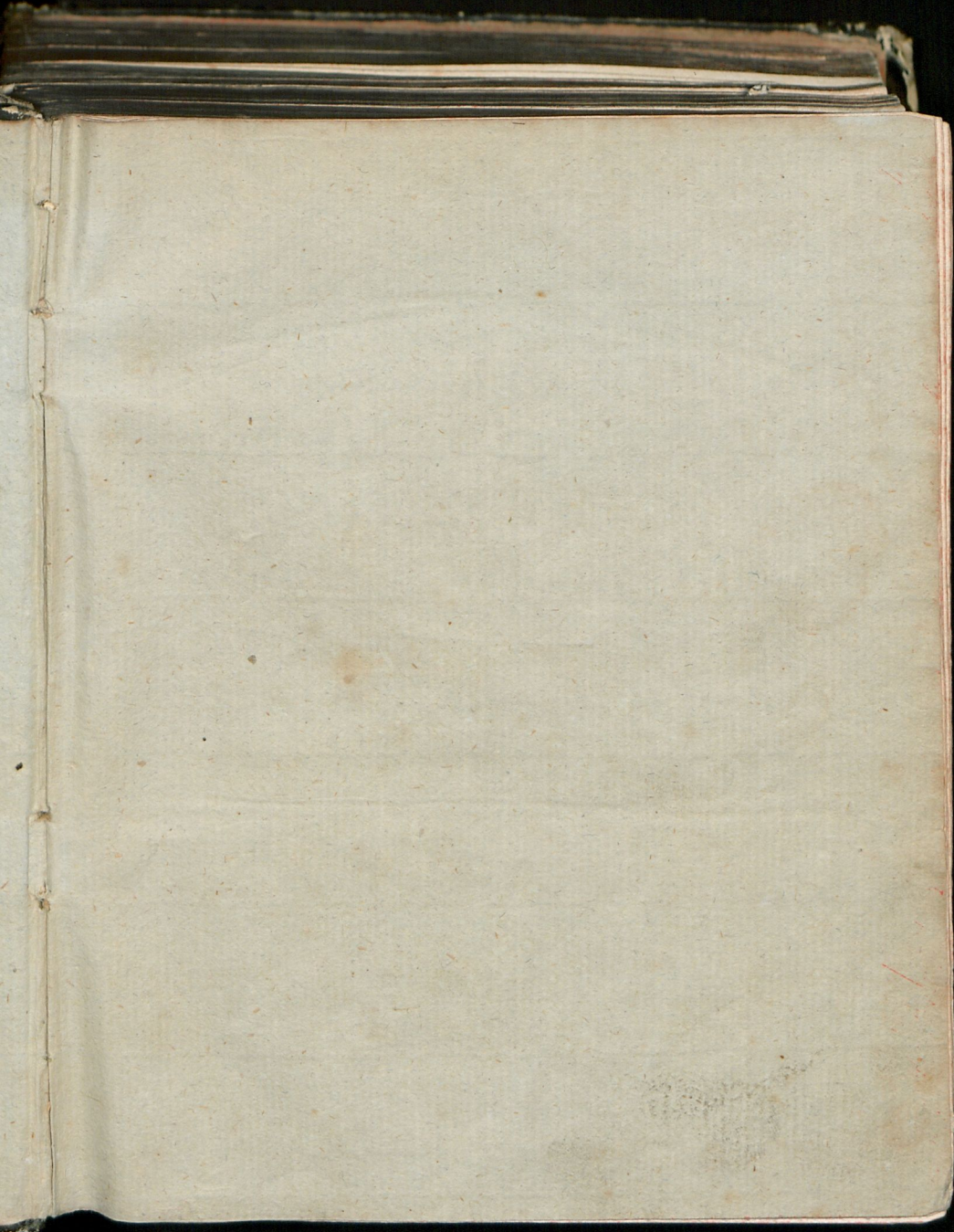

Nf. 60. 3.

4.
בשהקבה
לשנת זונתים לילי זונתים

SEV
VXOR ET LIBERI HOSEÆ
DISSERTATIONE EXEGETICA

DEO OPITVLANTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO
GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE WESTPHALIAE COMITE SAYNAE
ET WITTGENSTEINII RELIQA
CONSENSV AMPLISSIMI SENATVS PHILOSOPHICI

P R A E S I D E
GEORGIO CHRISTOPHORO
STELLWAGIO

PHIL. MAG.
FAVTORE AC PRAECEPTORE SVO OMNI HONORIS CVLTV AETATEM
COLENDO

ERVDTIS PVBLICE AD EXAMINANDVM SISTVNTVR
AB

AVCTORE
IOH. GOTTLIEB DANCKWERTS

VLZENA - LVNEBVRGICO
S. S. THEOL. CVLTORE
D. 8. FEBRVAR. M DCC XXXVI

—
IENAE LITTERIS HORNIANIS

LIBRARIUS

VXOR ET LIBER HOSIAE

DISSERTATIONE EXACTICA

DEO OPTIVLANTE

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GUILLELMO HENRICO

DUCE SAXONIAE VIJACI CIVIAE MONTIVM

ANGARIAE WESTPHALIAE COMITE SADVAE

RE WITTEGENSTEINII RELIQVA

CONSESV AMPLISSIM SENATVS PHILOSOPHICI

P R A E S I D E

GEORGIO CHRISTOPHORO

STEFFVAGIO

PHIL. MAG.

FACTORE AC RECEPTORE SVO OMNI HONORIS CVLTV AETATEM

COLENDO

ERVDITVS PABICE AD EXAMINANDVM SISTVITVR

AVCTORE

IOH. GOTTLIEB DANCKWERTS

VIZNA-VANSBVRGIO

S. THEOL. CVLTORE

D. A. FEBRVARII M. DCC. XXXVI

IBIDEM LITTERIS HORNIANIS

D. O. M. B. V.

אֵשׁ וְזַמְנִים וְנִלְרִי וְזַמְנִים

§. I.

Ingulorum terminorum accurata consideratio, hoc quidem loco, eo magis necessaria est, quo minus significatu cuilibet competente in legitima disquisitione & interpretatione carere possumus. Cum vero eo nostra redeat quæstio potissima; an Hoseas Propheta duxerit **אֵשׁ וְזַמְנִים**? quid sub his vocibus significare velit Scriptura Sacra, præ reliquis cognoscendum duximus.

§. II.

Nolumus autem indagatiōni vocis **אֵשׁ** diutius immorari, quia illa, quæ in ipsius significatu difficulta existimari possent, pleraque expedita exhibent docti Commentatores. Grammaticam item, quæ in

A 2

inda-

indagatione sensus plerumque non magni momenti esse solet, egregie, pro more suo, composuit B. DANZIVS in *Paradigm. nom. p. 28*. Præclare enim ibi monuit, אִשָּׁה & אִשָּׁה in significatu, si a statu constructo discedas, in quo hanc, non illam adhibere solent Hebræi, plane nihil differre. Attamen criticus acutissimus utriusque radicem, quam, quæ ad logicam veritatem pertinent, in utroque vocabulo eandem admittit, Grammaticæ plane diversam iudicat. Nimirum אִשָּׁה neutiquam, nisi rationem & experientiam linguæ Hebrææ reiicias omnem, ex אִשָּׁה oritur, ex qua tamen vocem אִשָּׁה optimo iure deducimus. Nihilominus tamen ex radice imperfecta etiam אִשָּׁה natum est, sive ad אִשָּׁה sive ad אִשָּׁה confugas mihi perinde est. Utrumque etiam viro laudato probari ex loco allegato patebit. Nec tamen illis magnopere resisti posse arbitramur, qui אִשָּׁה ex אִשָּׁה propter eam rationem deducunt, quam adducit Ben Melech: יוֹד אִשָּׁה נִכְלָעָה כְּדָגֶשׁ שֵׁן אִשָּׁה וְלֹא אָמַר אִשָּׁה כִּיּוֹד כְּדוֹ שְׁלֹא יִתְחַלֵּף עִם אִשָּׁה שְׁפִירוּשׁוֹ מַעֲלָה כִּי פַעֲמִים וּפְּוֹל מִפִּיק אֲשֶׁר כָּהֵא הַפְּעוּלָה שְׁהוּא אִשָּׁה לְחַקֵּל *litera י vocis אִשָּׁה absorpta est per dageseh forte literæ ש inditum, in voce אִשָּׁה, neque dicitur אִשָּׁה ne confundatur cum אִשָּׁה cuius significatus est maritus illius. Nam interdum excidit mappik, quod in litera ה est, qua efficit, ut sit suffixum, ad facilitandam pronuntiationem.* Sed אִשָּׁה, quantum quidem mihi secundum regulas Hermeneuticas innotuit, nos ad illam cogitationem ducit, quam terminus latinorum *potuit* in nobis excitat. Prolixam asserti demonstrationem ex locorum biblicorum, ceteroquin valde commodorum, perve-

ftiga-

stigatione exhibere ob eam rationem supervacaneum
 statuimus, quod rei, cuius probatio admodum facilis
 est, vix quenquam adversum speramus. Potentia au-
 tem, ex Philosophorum placitis, est vel proxima vel
 remota. Ideo mirum non est וַיִּן denotare eum, qui
 potentia & virtute praeditus est; & וַיִּן eam significa-
 re, quae virtute, sed propter literam servilem וַיִּן ad-
 iectam, diverso modo praedita est. Conf. §. 5. obs.
 3. Grammat. Danz. Ex hoc וַיִּן, ni fallor, Grae-
 corum וַיִּן & deinde latinorum vis ortum suum tra-
 xit. Ulterius ex vis latinorum vir desumptum sta-
 tuere, adeo non ineptum est, ut potius huius
 sententiae auctores fuerint viri harum rerum peritissi-
 mi. Legas, si placet, Fabrum in Lexic. ex edit. prima
 Literatissimi GESNERI p. 1105. Quid impedit, quo minus
 credamus loco literae s. literam v positam esse; cum non
 solum nomen virago, sed etiam pluralis vires nos ad
 illam sententiam adducant. Hisce addi possunt ex-
 empla alia v. g. loco honos legere etiam solent honor,
 pro arbor dicitur arbor. Commode itaque maxime
 וַיִּן per vir, & וַיִּן per latinorum vira exprimi pot-
 est. Forsan aliquis putaret, וַיִּן & וַיִּן intuitu vir-
 tutum voluntatis ita vocari. A qua quidem senten-
 tia nos recedimus longissime. Qui enim fieri potuis-
 set, ut ad bruta quoque translatum sit hoc nomen,
 sane non concipimus. Ego quidem negare non au-
 deo, significatum vocis generalem interdum descen-
 disse ad virtutes morales; ita ut per וַיִּן uxor virtu-
 tibus voluntatis ornata seu virago intelligatur.

§. III.

Progredimur ad vocem זונה, quæ sine dubio paulo altioris indaginis est. Hoc certum est, vocem istam duplici ratione sine veritatis Grammaticæ dispendio formari posse. Primo enim nemo non vel leviter his literis politus intelliget, radicem זון vocis זונה facile fundamenti loco poni posse. Ut secundum formam טובה cujus elementum טוב seu, quod mallem, טאב dicas זונה. Ante multos iam annos huic sententiæ suffragium dedit eximius harum rerum iudex Ben Melech in Michlal Iophi. Iud. 2, ubi Rahab nomen זונה non, quod meretrix, sed quod caupona fuerit, impositum esse contendit. Verba illius jam subiicimus. זונה כפלט טובה ופירושו טובה טון Si ex radice hac זונה natum esse iudices, non est, cur istum significatum paraphrasti Chaldaeo deneges; cum in hac lingua זון & זין eiusdem ideæ signum sit, cuius in lingua latina signa sunt terminus ministrandi & sustentandi. Hac ratione formata vox זונה egregie, quod existimamus, per Germanorum eum BIRTHIN, die uns bewirthe't exprimitur. Nec desunt loca script. S. quæ hunc significatum & ob id ipsum hanc termini formationem suadere videntur. Minora enim omnino illa dubia iudicamus, quæ explicationem vocis זונה per cauponam premunt, quam quæ in eoprehenduntur, si asserere velis, exploratores Israeliticos Jerichuntem venientes ad Rahab meretricem intrasse. In transitu monemus, vel ob hanc rationem meretricis interpretationem vix consistere, quod, ad illam sententiam accedens, difficillime explicabit, qua ratione viri,

viri, procul dubio pii & singula prius quam stuprari cogitantes, resciverint atque Iosuae indicaverint, Rahab meretricem esse. Ut alia incommoda, quae explanationi huic nostrae contrariae occurrunt, praetereamus. Unicum addendum censemus, antequam ad reliqua progredimur. Nimirum illos paucis volumus, qui magnum ad Rahab meretricem probandam robur ex Nov. Test. petunt, eo quod ibi *περην* vocetur. Quid si vero asseramus, Apostolum v. g. septuaginta seniorum versionem, ut in aliis non satis accuratam, scopo tamen suo vel maxime faventem, ut in aliis locis, conservasse. V. g. pro *καπη* ponitur *καπηλος* Rom. 10. 18. Praeter ea necessarium non est, ut duo scriptores, de eadem re & persona verba facientes, eosdem illius characteres exprimant. Potest alterius proposito commemoratio virtutis, alterius autem vitii inservire. Eo forsan verba B. PFEIFFERI in Dub. Vex. pertinent. Cauponaria & meretrix non sunt pugnancia; sed compossibilia. Alius superest vexatissimus locus, cuius vera interpretatio non cauponae quidem notionem in specie exigit, ancillae vero significatum requirere videtur. 1. Reg. 22. 38. commemoratur, currum, super quo Achabus, vulnere percussus atque exanimatus, Samariam deductus est, cadavere regis deposito, ad aquam delatum, ut ablueretur. Accidisse autem, ut, cum ancillae illum abluerent, canes sanguinem linxerint.

§. IV.

Aliud vocis *וְנָה* elementum est *וְנָה* scortari, quem significatum propter multitudinem locorum, quorum fundamento nititur huius interpretationis ratio,

sup

tio, evincere superfedemus. זונה igitur ex rad. זנה deducta, notat scortum eiusque species. Duplici ratione investigata vox זונה nunquam uxorem secundariam denotat, qua de re nec illa sub אשה זנונית, prorsus non variatis conditionibus, repræsentata erit.

§. V.

Probes radicem זנה, scortum sine dubio notatur per זונה. Nostro textui futurum cum infinitivo insertum est. Differunt quidem זונה אשה & אשה זנונית, sed tantum ea ratione, ut posterior phrasis id, quod prior sine augmento pronuntiat, de multitudine seu insigni gradu affirmet. זנונית & זנון ex auctis in fine descendunt, ita ut singularis analogice sit זנון. Terminatio pluralis addit multitudinem vel ratione gradus vel ratione numeri; confer B. Glassium & B. Danzium. זנונית אשה secundum stilum vernaculæ nostræ reddimus eine Erbs-Hure, ein erbsverhurtes Weibes-Bild.

§. VI.

His ita perspectis, quærere fas est, num Propheta Hoseas eiusmodi uxorem duxerit? Cum hoc loco non nisi de possibilitate morali meretricem ducendi disputare opus sit, aptum erit inquirere, an non legibus repugnet: Prophetam ducere scortum? Singulas iuris naturalis externi partes perlustrando ne vestigium exstabit, quod indicaret, matrimonium cum scorto contractum esse vetitum prophetæ. Quicquid autem vetitum non est, id licet & quicquid licet, id eatenus sine violatione iuris peragere possumus. Deinde matrimonium sacerdotum, cum scorto initum, legibus positivis quidem adversari scimus, quod

quod copiose SELDENVS, in præclaro libro *de uxore bebræa* demonstravit. Nulla autem, quantum quidem nobis constat, lex tradita est, quæ idem interdiceret Prophetis. Nec illa, quæ ad Sacerdotem pertinet, in Prophetam prorsus cadere, animaduertitur ratio.

§. VII.

Nisi a disertis scripturæ sacræ verbis discedere velis, hoc certum est, Prophetam abiisse & sumfisse בַּת דִּבְלִיָּהּ quæ, quod ex sequentibus patet, nimis adultera fuit. Cum autem nihil velit anima nostra, nisi exhibeatur eidem aliquod bonum, quod assensum illius excitet; quid quæso! boni tali ratione obtineri posse putavit, Hoseas? Solo mandato divino לֵךְ קָדוֹשׁ לְךָ percepto. voluntas illius permota est. Ideo Propheta id, quod Deo placuit & quod ille iussit, pro bono eo reputavit, quod ad voluntatem illius celerrime commovendam omnino sufficeret. En præstantissima pietatis propheticæ documenta! Nondum ista sufficiunt principia ad illa argumenta dissolvenda, quæ ab adversariis nostræ interpretationis oppido facile confici possunt.

§. VIII.

Duxit itaque Hoseas propheta, voluntate divina ductus, uxorem scortationi maxime deditam. Sed quem Deum illum iudicas, qui turpitudinem & scelera viro sancto, committenda demandet? Antequam Deo nostro sanctissimo asystata tribuas, tutius omnino erit, distincte illius mandatum percipere. Equidem

B

dem

dem non ignoro, esse nonnullos, qui sibi persuadent, Deum præcepisse, ut Hoseas ad scortum abiret atque scortatorum more ex illa nothos suscipere. Fateor, me nunc tandem concipere, qui factum sit, ut iidem auctores, hoc exemplo adducti, dispensationem legum naturalium statuerint, quas leges sana ratio prorsus immutabiles pronuntiat. Sed quis non videt, nodum in scripo quaeri? Profecto si rite sacram scripturam exponas, disceptatio de dispensatione legum naturalium citius, quam putares, finita erit. Tria potissimum exempla laudatus BVDDEVS adducit, quæ thesin, ex viri præstantissimi sententia, prorsus incongruam probare debeant. Mandatum Dei, Abrahamo de sacrificando Isaaco datum. sed, quod scimus, Deus non serio voluit, ut occideretur Isaacus. Voluntas enim, quæ seria est, non impedita, illa, quæ decrevit, certissime peragit. Quin potius eventus commonstravit, Deum tantum voluisse, ut Abrahamus fidei ac obedientiæ suæ singulare aliquid ederet documentum. Deinde huc referunt factum populi Israelitici, ex Aegypto discedentis, atque, ex Dei publico edicto, maxima furta facientis. Quantum autem ego quidem ex illis S. codicis verbis intelligere potui, Israelitæ ita improbi non fuerunt, ut bona & thesauros ab Aegyptiis furari decreverint. Quicquid autem illi in hoc negotio non susceperunt, id etiam Deus illis nequam præcepit. Maiorem argumenti propositionem probat fides historica. Minorem continuo evincere conabimur. Ita autem sese habent verba,
quæ

quæ actionem populi Israelitici commemorant : Ex.
 12. 35. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיִּשְׂאֲלוּ מִמִּצְרַיִם
 Cardo rei in hoc nititur : זָהָב וְשֵׁמֶלֶחַ :
 ut, quid per vocem יִשְׂאֲלוּ significetur, investigemus.
 Nihil enim aliud signat radix שָׂאל quam quod lati-
 norum petitio indicat, Id vero, quod ab altero peti-
 mus, vel eum in modum rogamus, ut, nos illud eidem
 reddere velle, confirmemus, vel ut nullam pollici-
 tationem restituendi adiungamus. Non erit, quod
 mireris, qui fieri possit, ut sub termino שָׂאל simul
 terminus mutuandi comprehendatur. Hoc est, quod
 illis tantopere placet, qui id unice agunt, ut Isra-
 elitas furti reos arguant. Nimirum asserunt, hos ab
 Aegyptiis vasa argentea ac aurea mutuum sumfisse,
 & hoc pacto impetrato, ut homines perditissimi so-
 lent, iussu divino excessisse. Nonne autem ista actio
 speciem furti constitueret, in qua necessarii illius cha-
 racteres insunt. Israelitas vasa argentea ac aurea,
 item vestimenta petiisse affirmamus; negamus au-
 tem illos ea, spe restitutionis adiecta, postulasse. Pri-
 mo enim singulis Aegyptiis plane perspectum ac
 cognitum fuit, populum Israeliticum animum in-
 duxisse, in regionem disitam peregrinandi ac ibi sub Deo
 suo commorandi. Quid quæso reponeres? si ego pere-
 grinus & pauperculus, abitum parans, nec quic-
 quam minus quam reditum cogitans, te copiis
 abundantem adirem atque submisse rogarem, ut mi-
 hi ducentos thaleros mutuo concedas. Nonne ego,
 cachinnum tuum facile præfagiens, stultas omnino
 manus operi admovissem. Sed non inepte

negotium adorsu sunt, qui dicto divino audientes fuerunt. Ergo, sine pollicitatione ullo unquam tempore id, quod postularent, reddendi, petierunt *dona*. Præter ea, quod gratis capere licet, non mutuabis. Perpendamus autem illam Aegyptiorum conditionem, cum discederent Israelitæ, & statim animadvertes illorum animos ad munera largienda fuisse paratissimos. Quod autem ad nostrum locum attinet, nequaquam Deus voluit, neque præcepit, ut Propheta sit scortator, sed ut meretricem sibi in matrimonium legitimum duceret. Prorsus enim adversum esset fini, quem Deus hoc facto obtinere voluit. Quod facile perspicuum reddet ratio mandati divini, quam deinde pluribus persequemur. Nullum itaque neque ex nostro, neque ex reliquis, quæ adduximus, locis præsidium sibi petere poterit legum naturalium dispensatio.

§. IX.

Dubitant nonnulli de existentia facti ob hanc rationem: quod, adulteram in Ebræorum republica vivere potuisse, negant. Israelitarum enim moribus lapidibus obruuntur adulteræ. Vera sunt singula, quæ docte edisseris. sed nec ista negabis, ex nostræ gentis institutis patibulo affigi fures; sed non nisi eos, quorum crimina dilucide demonstrari possunt. Tametsi ex conscientia mariti ex sententia singulorum civium uxor illius sit adultera, tamen ista nondum eo valent, ut illam in iudicium vocare queat, nisi cum irrisione hominum turpissimus abire velit. Vnde probares, Hoseæ uxorem ita aperta fecisse

fecisse adulteria, ut ipse hac de re coram tribunali cum illa disputare potuerit. Quid si opponas, in casu dubio aquas amaras, uxori adulterii nomine suspectæ, ad bibendum datas esse. Etiam si concedamus, hunc modum coniugis castitatem explorandi, nondum vetustate illo tempore obrutum fuisse; tamen adhuc non victas manus tradimus. Præ reliquis enim necessarium erat, ut, ante quam fides illius secundum dictam rationem æstimeretur, nomen uxoris ad Sacerdotem deferret maritus. Licet itaque Propheta, quod tu suadere videris, suscipere potuisset; tamen ad exemplum amoris divini, capite tertio declarati, erga populum suum illam penitus reiicere noluit, sicut *Ἰωσηφ μὴ θελῶν τὴν Μαριὰν παρὰ δεξιματίσσαι* Matth. 1, 19. Deinde maluit Hofeas præcepto divino satisfacere, ac læsionem, ex coniugis adulterio natam perferre, quam sapientissimæ Dei voluntati sese opponere; id quod magnificus ac celeberrimus LEHMANNVS noster maiori perspicuitate pronunciat in *Institut. Philos. univers. Cap. II. sect. 1. §. IV. de honore Dei*. Singularem ergo plane accuratissimamque diligentiam ac studium requirit hæc exercitatio, summum in voluntate nostra ante constituit honoris gradum coniunctum etiam cum *contemtionem propriae nostræ felicitatis huius vitæ*, aliarumque rerum.

§. X.

Forfitan alia adhuc via huic dubio occurrere possumus. Quid si fingamus, illam, antequam Hofeæ nupsit, voluptatibus veneris quidem maxime deditam fuisse;

fuisse; postea quam vero illi matrimonio iuncta est, ab hoc tramite discessit. Certum est, illam, ante quam ab Hosea in matrimonium adscita fuit iam אִשָּׁה זְנוּנִים seu prostibulum pervulgatum fuisse. Plura enim non ipsi a Deo mandata sunt, nec plura ad præceptum illius exequendum exposcebat Propheta, quam, ut propudium duceret. Temeritatis crimine non absolvi posset Propheta, si ad filiam רַב־לִים accessisset, & tamen illam propudium esse ignorasset. Quandoquidem ista sese ita habeant, tamen non inde sequitur, ut illa se post desponsationem a vitiis turpissimis removerit. Quin potius, quod ostendemus & quod sensus mysticus docet, mæcha tres liberos Hoseæ peperit.

§. XI.

Cum huic ceterisque dubiis se vix pares existimarent nonnulli interpretes; facti existentiam, quod diximus, in dubium vocare atque negare cœperunt. Vt tamen aliquem huic commati sensum decernerent, ideo sese ad eum interpretandi modum converterunt, secundum quem reliqua istius generis dicta prophetica explicari solent. Nempe accidit interdum, ut prophetæ ceterique viri, spiritus sancti viribus ducti, confirmet se aliqua fecisse, quæ nunquam perfecerunt; sonos audivisse contendunt, cum tamen necessariæ plane mutationes nequaquam ad aures illorum pervenerint; se multa vidisse, quorum imagines nunquam in oculos illorum intrarunt. Ergo percepit eorum anima res illas absentes. Tales autem rerum repræsentationes quæ nobis

bis præsentēs non sunt, vocantur imaginationes, & si istæ ad eum gradum claritatis pervenerint, qui in sensationibus inest, vocantur visiones. Qua de re Quintilianus affirmat: per visiones imagines rerum ita repræsentantur animo, ut oculis cernere ac præsentēs habere videamur. Fingas aliquem, qui visionem probare intendat; ille omnino probare debet, ut facti existentiam negare liceat, imaginationem fuisse, quam alter pro sensatione reputat.

§. XII.

Duo potissimum sunt signa, quæ imaginationes, menti obversantes, a sensationibus discernunt. Primo quidem clariores esse solent sensationes, quam imaginationes. Sed id ipsum criterium, ad visiones probandas, eo minus valet, quo clariores istæ plerumque esse soleant.

§. XIII.

Alia superest nota, per quam imaginationes, animo obversantes, dignoscendæ sunt a sensationibus. Quippe cognitum habemus, non nisi ea sensibus percipi, quam quæ existunt; non existere, quam quæ sunt possibilis; non esse possibilis, quæ contradictionem continent. Qua de re ea sola sentimus, quæ nullam contradictionem constituunt. Contradictio autem omnis, ut Philosophi docent, vel absoluta vel respectiva est. Ideo ea, quæ sentire debemus, non possunt esse neque in se repugnantia, neque aliis rebus contradicentia. Maxime igitur in scriptis Prophetis aliisque, in quibus visiones conicere possis, dispiciendum est, an non in rebus illis, quarum cogitationes

tationes in scripto interpretando significantur, aliqua five absoluta five respectiva contradictio inest. Hac probata, sole ipso clarius est, interpretem præclare officio suo fungi, qui totam orationem ita exponat, ut cuilibet, interpretationem illius legenti, facile sit ad intelligendum, visum significari. Quod si autem nihil eorum adsit, ex quo aliquam rerum commemoratarum contradictionem demonstrare possis, de visu orationem interpretari, ego quidem non audeam. Nullum, quod scimus, in universa nostræ historiæ enarratione vestigium inest, quod nos, ad contradictionem aliquam cogitandam, adduceret. Ea enim impossibilitas, quæ ex dubitationibus supra in §. 9. 10. adductis nata videri posset, in iisdem §. §., quod speramus, sublata est omnis.

§. XIV.

Profecto, si ea, quæ adhuc exposuimus, quæque deinde fusius persecuturi sumus, cum singulis, quæ de rebus gestis Hofeæ relata legimus, conferamus, prorsus nullum, quod arbitramur, argumentum exstat, quod nos visionis convinceret & sententiam de vera facti existentia deserere suaderet. Quam ob rem laudatus BVDDEVS noster, qui egregie hoc argumentum disputavit, in commemorata de peccatis typicis disputatione scribit: *mibi ideo, scilicet de visione, explicatio non probatur, quia nulla in textu aut visionis, aut somnii, aut ecstaseos occurrunt indicia, quæ tamen alibi observare licet.* Ita sane res est.

§. XV.

Scimus quidem accidere posse, ut ea, quæ in sola

sola visione homini in ecstasi constituto occurrunt, neque sibi ipsis neque rebus quibuscunque aliis repugnant. Accidit idem somniantibus. Sed in eo casu illis ipsis hominibus, quibus ista usu veniunt, sane difficile, interdum plane impossibile est, ad iudicandum, an illa res, cuius imago menti obversatur, præsto fuerit, utrum vero sola specie inducti sint? Exemplum vero in eo genere dignissimum iudicamus, quod nobis sagarum aliquæ præbent. De his a viris fidem merentibus ea docemur, quæ admirationem faciunt. Somno altissimo mortique simili, variis soporiferis unguentis parato, oppressæ, epulantur luxuriosius, saltant palam in convivio, conspiciunt & nominatim compellant convivas, quorum mores ante a suis abhorruisse recordantur. Somno solutæ, sibi ipsis atque aliis persuadent, feminas, re ipsa honestissimas, sagarum numero insertas esse. Quodsi illi, in quorum animo istæ cogitationes versantur imaginationes a sensatione dignoscere nequeunt, quando minus interpret, vel summa diligentia adhibita, ad hoc præstandum sufficiet. His rebus factum est, ut sapientissimus sacrarum literarum auctor, aliud quoddam vel fini vel initio eorum verborum, quæ visionem aliquam enarrant, indicium certissimum adiecerit. Facere non possumus, quin præclare eruditi Abarbanelis hac de re sententiam adducamus.

יש אפרש בין מה שיספר הנביא שקרה לו ובין מה שיעיד הכתוב שכך היה והנה כאשר יגיד הכתוב שהיה הדבר בנבואה בכל אלה ודומיהם שגלה הכתוב בתחלה או בסוף שהיה בנבואה נקבל שהמעשים כלם גם כן היו בנבואה אמנם במקומות
 C שלת

שלא נזכר בהם זה אם לא העיר הכתוב שנעשה בפעל
 Discrimen est inter illud, quod propheta commemorat, quod sibi even-
 nerit, & inter illud, quod scriptura ita evenisse confirmat.
 Nam ecce quando illa declarat, quod exstiterit aliqua res,
 reliqua. Iam nonnullis subiectis exemplis ita pergit: in
 his atque similibus exemplis, ubi scriptura sacra aut ab ini-
 tio aut in fine manifestavit, quod fuerit in prophetia, su-
 mendum est ita, ut omnia facta etiam ita re vera in pro-
 phetia exstiterint. In locis in quibus nulla iniicitur men-
 tio, si nimirum non testatur Scriptura, quod re vera fa-
 ctum sit, possibile est, ut in omni isto loco expona-
 tur, quod fuerit in visione prophetica. Locus iste
 fortasse non nullis pro eo haberi potest, qui nihil ad
 propositum facere videatur. Ut igitur huic malo me-
 deamur, sequentes §. §. proponere consultum duximus.

§. XVI.

Quicumque vel minimum eorum, quæ in mun-
 do sunt sine ratione existere contendit, ille sibi ex
 nostra sententia repugnat. Sed interpret, quem nec
 interna §. 14. nec externa argumenta §. 15. addu-
 cunt, ad scriptionem quandam de visione interpre-
 tandam, cuius tamen contrarium auctoris verba con-
 firmant, ille sane aliquid sine ratione suscipere iudi-
 catur. Ergo interpretatio, cuius auctor nec internis
 nec externis visionis characteribus adductus est, ut
 scriptori factum significanti refragerur, mea quidem
 opinione sine ratione adfirmari videtur.

§. XVII.

Cuius oppositum fieri non potest, id erit neces-
 sarium,

farium, vi defin. Omnis autem interpretatio, in qua illa, quæ ab auctore scriptionis tanquam existentia commemorantur, sine ullo visionis indicio de existentia exponuntur, ita comparata est, ut alia huic opposita interpretatio de visione sit vix apta. E. necessario æquus interpret scriptionem, quæ, se facta commemorare, indicat, neque ullum visionis indicium adiectum habet, facta tanquam facta exponit.

§. XVIII.

Quisque æquus harum rerum iudex animadvertet nullum in rebus ipsis, quæ in oratione prophetica recensentur, inveniri argumentum, quod nos in hanc sententiam adduceret, ut sermonem propheticum de visione interpretandum statueremus. Porro observandum est; nullam specialem visionis declarationem neque fini neque initio eiusdem orationis adiectam esse, quod in aliis sacrae scripturae exemplis, ad loci nostri similitudinem accedentibus, secus fieri animadvertimus. Denique, quod cum summo studio laudatus Abarbanel urgere videtur, sacer scriptor plane ac diserte dicit, abiisse Prophetam ac scortum duxisse. Quis itaque non videt? nobis necessitatem quandam imponi, hoc quidem loco a visionis interpretatione discedendi ac ad illam sententiam accedendi, quæ hanc orationem de facti existentia explicat.

§. XIX.

Re vera itaque Hoseas propheta, divino monitus mandato, duxit uxorem, ante quam marito castissimo nupserat meretricem pervulgatam, post ea adulteram turpissimam.

§. XX.

Enim vero, si propheta voluit ut negotium expediretur; etiam procul dubio voluit, ut adulteria committeret gravissima. Sed falsam immo falsissimam esse istam consequentiam illico intelliges, dum modo ad ea, quæ iam commemoraturi sumus, attendere libeat. Fingas filium qui parentis iussu puellam ducat, quam facile prævidere potest in fide non mansuram. Num tibi persuaderes iuveni illi placere eius turpitudinem, putasne eum cupere, ut alios amet? fieri id omnino non potest. Ponas aliam eiusdem conditionis nupturientem, sed valde divitem. Num, si quis fit, qui animum ad illam ducendam appellat, eam sibi propter vitia deposcet procus? utrum vero ob eam rationem, quod, se novæ coniugis dote locupletari ac ornari posse, sperat? Posterius, credo, asseverabis firmissime. Illum, loco dotis propter quam altera expetita est, voluntas parentis ad feminam diffamata ducendam movet. Neuter vero horum eam sibi adiunxit uxorem, ut amorem alio conferat aliosque complectatur viros. Uterque vero eam in matrimonium duxit coniugem; tamen illam alios perdit amaturam esse animo prospiceret. Transferamus ista ad prophetam.

§. XXI.

Voluit quidem Propheta uxorem suam ducere; nequaquam autem ea mente, ut illa adulteria faceret, sed propter ea, quod Deus iusserat. Sed qui Deo obtemperare constituit adulteram sibi iungere debuit. Erant enim hac quidem occasione voluntas divina & mari-

matrimonium scorti coniuncta. Interea tamen, si dicto divino audiens esse nolisset, coniugium sane molestum declinare potuisset. Istæ autem sunt conditiones permissiois. Qua de re Hoseas propheta, coniugem adulteram esse, non voluit, sed tantum permittit. Hoc ipsum enim per facile ex eo efficitur, quod propheta nova ratione novoque pacto eandem (nam diversam ab ea, cuius mentio cap. 1. iniecta est, בַּחֲרֵבָה לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל cap. 3. v. 2. adducta nos cogitare non sinunt) illam coniugem adulteram adstringere voluit; & maximam suam curam adhibuit, ad illam ab amafisi avertendam sibi que soli beneficiis devincendam. Quamcunque vero uxorem fidem marito inviolatam præstare voluit, illam profecto adulteram esse noluit. En Prophetam pium, §. 7. fidum & iustum; coniugem autem illius perfidiosam, cuius turpissima facta nulla ratione leniri queunt!

§. XXII.

Ad ultimum perpendemus, ob quam rationem Deus nuptum dederit prophetæ suo adulteram. Non difficile illam cognosceres, tamen scriptori facro illam penitus omittere placuisset. Iste autem nobis tali modo otia fecit; cum mandato divino Prophetæ de scorto accipiendo dato subiecta fit ratio כִּי אֵין זֶנָה הַזֶּה הַאֲרָץ. Insigniter enim hæc regio scortatur. Vix ac ne vix quidem terminum זֶנָה de scortatione proprie significata exponere licebit; nisi virtute sua verba capitibus sequentibus a spiritu sancto inserta privare velis. Ostendunt enim illa, non ipsam scortationem, sed, qui ad similitudinem eius accedit, cul-

tum Numinis fictum, his vocabulis subiiciendum esse; adeoque, secundum §. 35. disputationis: de induratione animæ præclarissimi PRÆSIDIS, sensus est metaphoricus. Ut autem singulas negotii gravissimi partes, qua decet, perspicuitate tradamus, a facillimis orationem ordiemur.

§. XXIII.

Populum Israeliticum Ezechiel nomine puellæ inquinatæ ac desertæ exhibet. Idem propheta confirmat, Deum illius misericordia captum, eam e via fustulisse summaque cura educasse. Hic, variis ex rationibus colligens, illam viro maturam esse, in eiusdem amore totus fuit. Iunxit ergo illam sibi in matrimonium. Clarius dicemus quid ista significant. Deus summus a populo Israelitico inveteratam durissimamque servitatem depellens, omni auxilio destitutam gentem ex Ægypto deduxit eamque a multis aliis gentibus, qui cultum ipsi rerum præstaret, dignissimum elegit. Sub initio iste coetus, in officio manens, res divinas rite perpetravit. Ergo primum Israel fida Dei coniux fuit; quam ob rem illam Deus tantopere dilexit. Sed mox nihil sancti, nullus Dei veri metus aderat. Floruit autem potissimum tempore Ieroboami secundi inter illos, vera religione neglecta Deorum commentitiorum cultus. Ergo tempore Ieroboami secundi propudium ac adultera facta est gens Israel. Ab his vitiis animum Israelitarum abducere cum summa cura studuit Deus. Hanc ob rem populo suo turpitudinem dilucide ob oculos ponere constituit. Nam non ubique defectus nostri magnitudo

tudo tædia in nobis excitat. Requiritur enim præter ea, ut crimen non mediocre esse agnoscamus. Sed quid, quæso! quoad singulas suas partes clarius ac perfectius cognoscimus, quam id, quod oculis nostris usurpamus. Visus enim plerumque superat reliquos sensus omnes. Id quod præclare monuit Abarbanel in commentario in h. l.

§. XXIV.

Status igitur coetus Israelitici, fidem Deo non servantis, ante oculos singulorum civium erat præponendus. Ergo, ob similitudinem maiorem, aliqua persona, quæ personam Dei gereret, aliqua item, quæ populi perfidi personam sustineret, feligenda fuit. Nemo vero ad personam principis tenendam aptior est, quam qui pro illo administrat; & nemo præclarior Dei personam tenet, quam is, qui illius loco decreta divina hominibus denunciat. Scortum, quod, viro nuptum, adulteria committit gravissima, populi Israelitici perfidi est imago simillima. §. 23. Ergo matrimonium Hoseæ cum scorto & paulo post adultera inquitum, est vera populi Israelitici a Deo deflecentis effigies.

§. XXV.

Nolumus iam, cum vela contrahendi tempus esse videatur, quoad singulas suas partes persequi, quas ex his exemplis docere possemus veritates utilissimas. Dabimus paucissimis sequentes: 1) Clarum est, gentem integram eiusque conditionem sapienti consilio sub unica persona indicari. 2) Deus crimina populi peccata non laudat, multo minus probat

ac

ac mandat, sed vituperat; attamen permittit. 3) Deus mala in mundo obvia non ipse tanquam auctor facit, admissa vero ita, ut aliquid boni inde nascatur, dirigit. Non enim iussit, ut Gomer sit adultera, sed tantum permittit, illiusque exemplo proposito populum suum castigavit. 4) Deus, ad exemplum prophetae adulterium averfantis, peccata improborum & in genere defectus mundi tolleret; nisi, illis impedimentum inferendo, a re maiori abstraheretur. 5) Licet autem Deus crimina impiorum ad bonum finem dirigat, illi non minus culpa & poena eximi poterunt, quam flagitia illius adulterae excusari possunt. 6) Dei praescientia rebus humanis non infert necessitatem. Licet enim certissime praeviderit, Gomer Hoseae nuptam spontanea adulteria commissuram, tamen illam ad peccandum minime coegit. 7) Ad ultimum edocemur, sacerdotibus praeter reliquis Christianis convenire, ut, si quae sint nomine Christi contumeliae perpetiendae, illi iniurias perpetrare difficillimas perferant; sicut Dei nomine praeter ceteris Israelitis aequo animo tulit adulteram propheta.

§. XXVI.

Tandem & nos convertimus ad **וְהָיָה זְנוּנֵי** de quibus varia varii sentiunt. Nonnulli enim credunt, illos ob id maxime scortationis liberos appellari, quod vitam & consuetudinem matris expresserint. Si autem ad caput sequens progrediamur atque sensum literalem obscurum ex mystico clariori atque ab ipsa sacra scriptura definito explanemus, non abs re esse videtur. Minatur Deus liberis,

ris, qui mystice ita appellantur, reiectionem, non propter turpitudinem propriam, sed propter scelera materna. Dicit Deus: ego, nisi mater vestra a vitiis desistat, illam in statum miserrimum, qui ille fuit cum in Aegypto esset, deprimam. Illa repudiata etiam vos, qui non liberi mei estis, reiicio. Adhuc quidem vos miseros reddere dubitavi, quoniam, quæ vos vehementer amat, uxor mea fuit. Sequentia vero ratiocinia nobis tradit sacra scriptura: Quicumque liberi maximæ scortationis sunt, iidem, reiecta a marito matre, huius etiam calamitatem maxima ex parte sentire debent cap. 2. v. 6. atqui vos singuli Israelitæ estis liberi maximæ scortationis; matremque vestram in statum multum afflictuum, similemque illi, quum in Aegypto esset, propter adulteria deprimere constitui. E. maxima ex parte calamitas materna ad vos redibit. Cessante ratione, cessat etiam id, quod propter rationem illam constituitur, atqui cessante adulterio matris vestræ, cessat conditio, qua posita vos in calamitatem incideretis. E. remoto adulterio matris vestræ calamitatem ceteroquin acerbissimam vos sentire non dedebitis. Omnibus itaque viribus id agite, ut matrem vestram a fædo facinore, adulterio nempe, avocetis v. 4. Quid tibi videtur erudite Lector! nonne liberi isti a Deo scortationum liberi appellantur ex eo, quod mater, ex scortatione concipiens, illas peperit? E. nequaquam ob eam causam vocantur ita, quod maternis vestigiis institerint.

D

§. XXVII.

§. XXVII.

Postea quam perspeximus illos non propter sua, sed matris flagitia ילדי וגיניא appellari, ad aliam quæstionem progredimur: num eo tempore propheta istos liberos ad se receperit, cum matrem illorum uxorem duceret; utrum vero a coniuge adultera editi sint? Cur a verborum sensu & ordine recedamus, nulla plane adest ratio. Dicit autem sacra scriptura, illos in matrimonio cum Hosea natos; adeoque mater illorum prophetæ peperisse dicitur ותלדו. Quid itaque, sed paucis, de liberis Hoseæ sentiendum? Sunt liberi, quos perfida uxor in matrimonio cum Propheta inito, sed non ex sententia mariti, suscepit? Mystice significant singulos Israelitas, quos ecclesia iudaica successu temporis produxit. Illi non erant ex voluntate, neque ad imaginem Dei nati. Nominabant quidem Deum parentem suum, ut liberi adulteræ prophetam; sed non erant. Noluit autem illos Deus reiicere; quoniam ecclesiam iudaicam, quod supra diximus, ex omni gentium numero, in populum suum cooptavit. Nomina horum liberorum in ipsa sacra scriptura satis expedita sunt.

F I N I S.

ME traxere TVAE dotes, traxit TVA virtus
In carmen laudesque TVAS, doctissime
DANCKWERTS!

Plaudo! TIBI plaudo! cui tam bene pugna peracta est.
O patriæ spes certa TVAE, spes certa parentum
Perge! bonis votis sic respondere TVORVM;
Fructus percipies dignos ac præmia digna.

Auctori ac defensori dissertationis pere-
ruditæ, omni liberali doctrina politis-
simo, sese commendaturus hoc quic-
quid est adiecit

Opponens

FRID. GOTTLIEB MVLLER

Harburgo- Lüneburgicus S. S. Theol. Cultor.

SEr von uns wil ein sichres Urtheil fällen,
Der muß den Grund davon aus unsern Wercken nehmen;
Drum wår es ungerheimt wenni man sich wolte schåmen
Der Welt, was man gelernt, durch Proben vorzustellen.
Und demnach fast Herr Dankwerts diesen Schluß
Daß er, was vor Geschicklichkeit ihm eigen,
Da er nun bald Salinen lassen muß,
Den Musen wil im disputiren zeigen.
Ich wünschẽ Werther Freund! es trifft ohnzweifel ein,
Dies müße Dir ein Grund zu Deinem Glücke seyn.

Mit diesen Zeilen wolte dem Herrn Respondenten
seinem wertheften Freunde nebst Anwünschung
alles wahren Wohlergehens seine Ergebenheit
bezeugen

Joh. Ernst Friederich Kriel

aus Stappenbeck in der Alten Markk. der Gottes-
gelahrheit Beflissener.

Opponens,

Vir præstans, monumenta mei quo pectoris existunt;
Offero, sincera quæ Tibi scripta manu.
Palladis in celebrem fortis conscendis arenam,
Laurum pugnando victoriaque parans.
Gratulor ergo Tuo Tibi de certamine lætus,
Cuius successum condecoravit honor.
Cœlipotens Numen cunctis conatibus adfit,
Est quorum finis gloria sola Dei.
Det Tibi, vera quibus perfectio fulta recumbit,
Teque peroptata prosperitate beer!

Haud meræ consuetudinis, sed debiti in
Dominum defendentem officii ergo
exigua hæcce adposuit

Opponens

LVD. E. CRETSCHMAR

Ultzena-Luneburgicus S. S. Theol. Cult.

Soth. Ernst Friedrich
und Sippel in der K. K. Hof-
druckerei in Wien.
Opponens

Id 6020

(I)

X 2284726

LD 18

mt

בשהקכה
לשנת זנונים דיללי זנונים

SEV
VXOR ET LIBERI HOSEÆ

DISSERTATIONE EXEGETICA

DEO OPITVLANTE

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM

ANGARIAE WESTPHALIAE COMITE SAYNAE

ET WITTGENSTEINII RELIQA

CONSENSV AMPLISSIMI SENATVS PHILOSOPHICI

PRAESIDE

GEORGIO CHRISTOPHORO
STELLWAGIO

PHIL. MAG.

FAVTORE AC PRAECEPTORE SVO OMNI HONORIS CVLTV AETATEM
COLENDO

ERVDTIS PVBLICE AD EXAMINANDVM SISTVNTVR

AB

AVCTORE
IOH. GOTTLIEB DANCKWERTS

VLZENA - LVNEBVRGICO

S. S. THEOL. CVLTORE

D. 8. FEBRVAR. M DCC XXXVI

IENAE LITTERIS HORNIANIS

